

POSTANOWIENIE

Dnia 2 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania H. N.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku
z udziałem Prokuratora Prokuratury Regionalnej w G.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 2 sierpnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 19 października 2022 r., sygn. akt III AUa 1606/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się H. N. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) z ustawowymi odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ k.p.c. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 19 października 2022 r. oddalił apelację odwołującej się H. N. od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 10 lipca 2020 r. oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku z dnia 3 kwietnia 2019 r., stwierdzającej, że odwołująca się - jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, dla której podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi zadeklarowana kwota nie niższa niż 60% kwoty przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia - nie podlega

obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 marca 2014 r.

W ocenie Sądów *meriti* zebrany materiał dowodowy daje podstawy do przyjęcia, że odwołująca się poza formalnym zaewidencjonowaniem pozarolniczej działalności gospodarczej pod firmą „S.”, której przedmiotem były m.in. usługi niespecjalistyczne sprzątania budynków i obiektów przemysłowych, faktycznie jej nie wykonywała od dnia 1 marca 2014 r., podejmując jedynie czynności pozorujące wykonywanie tej działalności w celu nabycia prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego z tytułu choroby i macierzyństwa w związku ze stanem ciąży. Przede wszystkim, wbrew twierdzeniom odwołującej się, wiedziała ona o ciąży w chwili zakładania działalności. Według badania ginekologicznego w dniu 25 marca 2014 r. była już bowiem w 7 tygodniu ciąży, a jako osoba bezskutecznie starająca się o dziecko nie mogła nie zauważyć symptomów tego stanu przez dwa miesiące. Ponadto nie potrafiła wskazać, czy przed rozpoczęciem działalności istniało zapotrzebowanie na usługi sprzątania a zadeklarowała najwyższą podstawę wymiaru składek (9.365 zł miesięczne), od której składkę wynoszącą około 4.000 zł uiściła z oszczędności małżeńskich, podczas gdy jej mąż prowadzący działalność gospodarczą od lat opłacał składki wyłącznie od najniższej podstawy. Odwołująca się od momentu rozpoczęcia działalności w 2014 r. miała zajmować się sprzątaniem przez okres jednego miesiąca, przy czym żadnego z kontrahentów, z którymi rzekomo zawarła umowy o świadczenie usług sprzątania, nie zawnioskowała jako świadka na potwierdzenie faktycznego wykonywania przez nią usług sprzątania i rzeczywiście pobieranego z tego tytułu wynagrodzenia. Z kolei ze świadkiem I. L. odwołująca się zawarła znajomość w 2016 r., a więc nie mogła na jej rzecz świadczyć usług w okresie od września 2014 r. do marca 2016 r. Odwołująca się nie udowodniła również, aby poniosła jakiegokolwiek wydatki z tytułu umów zrealizowanych rzekomo w marcu 2014 r., a zakupione środki czystości obejmowały pojedyncze sztuki środków czyszczących, co w żaden sposób nie potwierdza przeznaczenia ich do prowadzenia zawodowo działalności gospodarczej. Skoro odwołująca się nie zrealizowała jakiegokolwiek usługi w ramach działalności gospodarczej przed skorzystaniem z zasiłku macierzyńskiego, to nie

podlegała ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą od dnia 1 marca 2014 r.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła odwołująca się, zaskarżając ten wyrok w całości i domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, a także zasądzenia od organu rentowego na jej rzecz kosztów postępowania.

Skargę kasacyjną oparto na zarzucie naruszenia przepisów prawa materialnego i przepisów proceduralnych, mających wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, a to: 1) art. 83 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 13 pkt 4 w związku z art. 68 ust. 1 pkt 1a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1230 ze zm., dalej jako ustawa systemowa), przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na wskazaniu jedynie daty początkowej okresu niepodlegania przez skarżącą ubezpieczeniom społecznym bez wskazania daty końcowej tego okresu, co prowadzi do zakwestionowania prowadzenia tej działalności *de facto* bezterminowo, niezależnie od tego, czy działalność ta na skutek zmiany postawy skarżącej nabrała cech działalności zarobkowej i zawodowej, przed zakończeniem postępowania w sprawie, 2) art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c., przez brak w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku pełnej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia tj. niewskazanie daty końcowej okresu, co do którego Sąd zakwestionował faktyczne prowadzenie przez skarżącą działalności gospodarczej, w tym brak ustaleń co do prowadzenia tej działalności od 2019 r. do dnia wydania wyroku, brak odniesienia się przez Sąd do dowodów dotyczących prowadzenia tej działalności od 2019 r. do dnia orzekania, brak jasnego stanowiska co do tego, które okresy prowadzenia działalności gospodarczej zostały uznane za prowadzenie działalności fikcyjnej, 3) art. 233 § 1 k.p.c., przez błędną, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego polegającą na pominięciu istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności faktycznych oraz dowodów (dokumentów złożonych przez skarżącą wraz z pismami z dnia 16 marca 2020 r. i 24 czerwca 2020 r.) związanych z prowadzeniem przez nią działalności gospodarczej od 2019 r. do dnia wydania zaskarżonego orzeczenia.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebę wykładni art. 83 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 13 pkt 4 w związku z art. 68 ust. 1 pkt 1a ustawy systemowej w zakresie ustalenia, czy organ rentowy, a w przypadku skierowania sprawy do sądu ubezpieczeń społecznych również sąd, mają obowiązek wskazania nie tylko daty początkowej niepodlegania ubezpieczeniom społecznym, ale i również daty końcowej. Powołane przepisy nie regulują szczegółowo kwestii treści decyzji dotyczącej niepodlegania ubezpieczeniom społecznym. Brak jest przepisu jasno precyzującego obowiązki i uprawnienia organu rentowego w zakresie wydawania decyzji, na mocy których wnioskodawca traci status ubezpieczonego oraz prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, częstokroć już dawno pobranych. Powoduje to niepewność prawa i niejasną sytuację ubezpieczonego, co jest niedopuszczalne w świetle zasady praworządności (art. 7 Konstytucji RP).

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania i zasądzenie od skarżącej na jego rzecz zwrotu kosztów procesu wedle norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłankach wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., tj. występowaniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego i potrzebie wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

W orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Problem przedstawiony jako istotne zagadnienie prawne nie może też sprowadzać się do zwykłej wykładni i stosowania prawa (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 marca 2009 r., III UK 90/08, LEX nr 707909; z dnia 25 stycznia 2012 r., II UK 232/11, LEX nr 1215437; z dnia 14 marca 2012 r., I PK 185/11, LEX nr 1214540; z dnia 17 stycznia 2023 r., III USK 44/22, LEX nr 3459214) ani sprowadzać się do wątpliwości skarżącego odnośnie do prawidłowości rozstrzygnięcia jego indywidualnej sprawy. Zatem rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego lub wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego

orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 Nr 13, poz. 5; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575).

W świetle powyższego należało uznać, że przedstawione w skardze „zagadnienie prawne” jest pozorne, ponieważ w istocie sprowadza się do zwykłej wykładni prawa. Wymieniony w sformułowanym „zagadnieniu” art. 83 ust. 1 ustawy systemowej wyszczególnia bowiem kategorie decyzji wydawanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w zakresie indywidualnych spraw, a art. 68 ust. 1 pkt 1a tej ustawy określa najważniejsze zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie realizacji przepisów o ubezpieczeniach społecznych, w szczególności stwierdzania i ustalania obowiązku ubezpieczeń społecznych. Tym samym norma zawarta w art. 68 ust. 1 pkt 1a ustawy systemowej - w związku z art. 3 ust. 1 pkt 1 tej ustawy - określa jedynie zakres zadań należących do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, które to zadania w zakresie indywidualnych spraw realizowane są przez wydanie decyzji (art. 83 ust. 1), podlegających zaskarżeniu do sądu powszechnego (art. 83 ust. 2). Należy przy tym przypomnieć, że zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej w związku jej z art. 13 pkt 4 obowiązek podlegania osób prowadzących pozarolniczą działalność ubezpieczeniom powstaje z mocy ustawy od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2007 r., III UK 35/07, LEX nr 483284). Tak więc, to nie decyzja organu rentowego, wydawana na podstawie art. 83 ust. 1 ustawy systemowej, powoduje powstanie tego obowiązku - nie jest ona bowiem decyzją kształtującą prawa i obowiązki, lecz ma charakter deklaratoryjny, potwierdzający jedynie powstanie prawa z chwilą ziszczenia się jego ustawowych przesłanek. Skoro obowiązek podlegania osób prowadzących pozarolniczą działalność ubezpieczeniom powstaje z mocy ustawy od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania jej wykonywania, to wbrew obawom skarżącej ani zaskarżona decyzja, ani zapadłe w sprawie wyroki Sądów obu instancji nie prowadzą do bezterminowego wyłączenia jej z ubezpieczeń społecznych. W orzecznictwie Sądu Najwyższego – o czym już

wspomniano - jednolicie przyjmuje się bowiem, że podstawą do powstania obowiązku ubezpieczenia osób prowadzących działalność gospodarczą z mocy art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej jest faktyczne wykonywanie działalności pozarolniczej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 listopada 2005 r., I UK 80/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 309; z dnia 14 września 2007 r., III UK 35/07, LEX nr 483284; z dnia 18 lutego 2009 r., II UK 207/08, LEX nr 736738; z dnia 19 lutego 2009 r., II UK 215/08, LEX nr 736739; z dnia 19 lutego 2010 r., II UK 186/09, LEX nr 590235; z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 240/09, LEX nr 585723; z dnia 18 listopada 2011 r., I UK 156/11, LEX nr 1102533). Z tego względu sam wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej ma charakter deklaratoryjny i nie rozstrzyga istoty problemu, bowiem stanowi jedynie domniemanie - podlegające obaleniu - że działalność gospodarcza była rzeczywiście podjęta i prowadzona w okresie nim wskazanym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 maja 2000 r., II UKN 568/99, OSNAPiUS 2001 nr 22, poz. 678, czy z dnia 6 grudnia 2022 r., III USKP 53/22, LEX nr 3549635). Wobec powyższego skarżąca, w razie faktycznego (rzeczywistego) podjęcia prowadzenia działalności gospodarczej po dacie wydania zaskarżonej decyzji ma możliwość zgłoszenia się do ubezpieczeń społecznych, a w konsekwencji uzyskania dostępu do świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Ponadto nie można stracić z pola widzenia, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd bada legalność decyzji organu rentowego na dzień jej wydania, co oznacza, że oceny czy działalność gospodarcza, będąca podstawą objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym (art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej), była faktycznie realizowana, należy dokonywać na tę datę. Zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w tych sprawach wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601), a w drugim rzędzie - przedmiotem postępowania sądowego, określonego zakresem odwołania od decyzji organu rentowego do sądu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 kwietnia 2006 r., II UZ 1/06, LEX nr 2509554; z dnia 17 października 2011 r., I UZ 29/11, LEX nr 1489222; z dnia 8 listopada 2013 r., II UZ 60/13, LEX nr

1396416; z dnia 27 lutego 2014 r., II UZ 83/13, LEX nr 1448334, czy wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 października 2009 r., II UK 234/08, LEX nr 553692; z dnia 14 maja 2013 r., I UK 611/12, LEX nr 1372003). Wynika stąd, że badanie w niniejszym postępowaniu sądowym, czy skarżąca faktycznie prowadziła zgłoszoną w marcu 2014 r. działalność gospodarczą obejmuje objęty w zaskarżonej decyzji okres od dnia 1 marca 2014 r. do dnia wydania tej decyzji tj. do dnia 3 kwietnia 2019 r. Z tego względu Sąd Apelacyjny nie uwzględnił przedłożonych przez skarżącą dowodów na okoliczność uzyskiwania przez nią przychodów z działalności gospodarczej za okres przypadający po dacie wydania decyzji. Uwzględnienie przychodów uzyskiwanych z działalności gospodarczej po dniu 3 kwietnia 2019 r. wykraczałoby bowiem poza zakres rozpoznania i orzekania w niniejszej sprawie, skoro to przedmiot zaskarżonej decyzji, który dotyczył kwestii podlegania przez skarżącą obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w okresie od dnia 1 marca 2014 r. do dnia wydania tej decyzji, determinował zakres postępowania prowadzonego przez Sąd Apelacyjny.

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na twierdzeniu o istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga od skarżącego nie tylko określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ale także wskazania, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów, lub przedstawienia rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest wykazanie, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, wyjaśnienie na czym one polegają, ich uzasadnienie, a także wskazanie rozbieżnych wariantów interpretacyjnych, z odwołaniem się do dotychczasowych poglądów orzecznictwa i dostępnego piśmiennictwa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, LEX nr 2497706), a w szczególności przytoczenie i poddanie analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub

orzecnictwa Sądu Najwyższego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17, LEX nr 2496319). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 201952 i z dnia 5 kwietnia 2016 r., II UK 229/14, LEX nr 3534759). Rozpoznawana w powyższym zakresie skarga kasacyjna nie czyni zadość tym wymaganiom. Skarżąca, poza sformułowaniem subiektywnej opinii o niedoskonałości przepisów powołanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz poza zgłoszeniem postulatu nałożenia na organ rentowy obowiązku „sprecyzowania w decyzji nie tylko daty początkowej niepodlegania ubezpieczeniom społecznym, ale i również daty końcowej”, nie podała żadnych argumentów pozwalających przyjąć, że w przedmiotowej sprawie rzeczywiście zachodzi potrzeba dokonania wykładni przepisów lub też usunięcia rozbieżności w orzecnictwie sądów. Nie mówiąc już o wskazaniu odrębnej, pogłębionej argumentacji prawnej i szczegółowego opisu tego, na czym miałyby polegać poważne wątpliwości interpretacyjne (w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wskazanych w podstawach skargi przepisów, czy też o wykazaniu rozbieżności orzecnictwa w tym zakresie.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego po myśli art. 98 § 1 i 1¹ k.p.c.

[SOP]

(r.g.)

